

Istorijsko mačevanje

- Granice i mogućnosti rekonstrukcije mačevanja prošlosti -

Za **dogmatičare** svet oko nas je moguće spoznati apsolutno i u tom smislu i istinu o događajima koji su bili, jesu ili će biti. Za **skeptičare** svet oko nas nije moguće spoznati (agnosticizam) i u tom smislu ni istinu o onome što je bilo, jeste ili će biti. Za treće, **dijalektičare**, rešenje nije ni jedno ni drugo - a ni sredina. To je gledište da svet oko nas se ne može spoznati apsolutno ali da iz toga ne sledi da je on nesaznatljiv tj. da istine o onom što je bilo, jeste ili će biti su nam u zavisnosti od okolnosti u nečemu dostupne gotovo potpuno, u nečemu više, u nečemu manje, u nečemu skoro nedostupne, kao i da se količina i vrsta istina o svemu što nas okružuje vremenom menja kako se menjamo mi, predmet našeg saznanja i sredstva našeg saznavanja. Znači jednostavno koliko i komplikovano - kao i život sam.

Osnovne pretpostavke rekonstrukcije

Želimo npr. rekonstruisati tehniku upotrebe bojeve (prave) sablje na tlu Srbije u 16. veku. Da li je to **nemoguće** ili **sasvim moguće** ili **koliko moguće** i u **čemu**?

Može se apstraktno i apriori reći da je u nečemu to nemoguće, nečemu potpuno moguće a u nečemu delimično moguće, no, šta je konkretan sadržaj za koji su ove mogućnosti vezane to može pokazati samo i jedino **RAD** na temi - neposredna istraživačka **PRAKSA** jer svaki slučaj otkrivanja specifičnosti je i sam specifičan.

Drugo, u rekonstrukciji bilo čega ono što se rekonstruiše treba poznavati prvo u opštim crtama i karakteristikama da bi se zatim moglo videti, razumeti i rekonstruisati u specifičnostima. To znači kad neko hoće da rekonstruiše gradnju kupole crve sv. Petra u Rimu on prvo treba da bude arhitekta koji zna kako se u glavnim crtama **uopšte** grade kupole da bi mogao u svojim analizama doći do specifičnosti gradnje upravo te jedne i jedinstvene kupole. Dakle, ako neko želi da rekonstruiše mačevanje sabljom na tlu Srbije u 16. veku on mora prvo da zna kako izgleda u opštim crtama upotreba bojeve sablje tj. one elemente borbe bojevom sabljom koji **uglavnom** važe za sve epohe i prostore. On, dakle, treba da bude **stručan** za temu kojom se bavi.

Ovo navodim jer da bi se bavilo istraživanjem rekonstrukcije tehnika mačevanja npr. **sabljom** treba znati razlikovati sportsku sablju od bojeve sablje (što znači i njihovu nespojivost u tehničkim mogućnostima prilikom njihove upotrebe i vežbe kao i zahtev da se istraživanje može oslanjati samo na autentično oružje ako se želi otkriti autentičnost njegove upotrebe), treba znati razlikovati pešadijsku sablju od konjičke i tehniku upotrebe konjičke sablje od pešadijske. Konjička sablja je znatno teža, masivnija, duža i povijenija. Pešadijska sablja je kraća, lakša i ravnija. Treba znati i da se tehnika borbe sabljom na konju i na zemlji razlikuje u nečemu u detaljima a u nečemu jako puno. Takođe, treba znati da postoje bitne i nepremostive razlike između tehnika mačevanja

sabljama i mačevima koji se koriste sa dve ruke i onih koji se koriste samo jednom i da se zato znanja iz jedne vrste ne mogu transponovati na drugu vrstu. Takođe, treba znati koja je bit nespojivosti tehnika mačevanja Dalekog istoka i Zapada što znači da pokušati spojiti mačevanje npr. Japana sa evropskim mačevanjem sabljom husara, dragona, nemačkih šlagermajstora, Poljaka s karabelama, Ugara, ruskih Kozaka... na bilo koji način znači imati kreativni "astigmatizam".

Neophodni elementi za rad na rekonstrukciji tehnika mačevanja prošlosti su, dakle:

1) Posedovanje **izvora i građe** iz raznih akademija i škola mačevanja ili arhiva vojnih, policijskih i civilnih institucija u kojima se upražnjavalo mačevanje. Često su tu i privatni arhivi. Zatim, knjige i dokumenti koji mogu biti delimično ili potpuno informativni, direktno ili indirektno vezani za temu. Izvori mogu biti živi naslednici i prenosioci tehnika. Tragovi istorijski i arheološki (posredni i neposredni) koji ukazuju na elemente koji pomažu u rekonstrukciji.

2) **Teorijsko i praktično iskustvo**. ("*Io, Leonardo da Vinci, discepolo di la sperienza*" - *Ja Leonardo da Vinči, učenik iskustva*). Da bi se moglo baviti rekonstrukcijom potreban je ne samo dugogodišnji istraživački rad već i dugogodišnje praktično iskustvo u primeni već postojećih oficijelnih znanja vezanih za predmet rekonstrukcije. Sve ovo je neophodno da bi istraživač stekao i posedovao veštinu uočavanja, pravilnog čitanja, baratanja, razumevanja, prepoznavanja i adekvatnog viđenja onog što mu pružaju izvori i građa - dakle da bi mogao sakupljeni i otkriveni materijal pravilno obraditi i tako rekonstruisati sliku koja je najbliža stvarnosti a ne koju on sam vidi kako je želi videti.

Ovaj drugi elemenat, ISKUSTVO, je zapravo **ključan** za rekonstrukciju. Istraživači koji ga nemaju gledajući izvore npr. slike stavova iz knjiga 16. ili 17. veka ne vide ništa osim odvojenih segmenata koji pokazuju mrtve poze. Oni su u tom slučaju slepi za ono što gledaju jer gledaju samo **očima** i zato ne otkrivaju nikakav kontinuitet između tih odvojenih crteža a on se, zapravo, nalazi u duhu svakog crteža ponaosob i povezuje ih sve u celinu. Taj duh čini bit te određene škole koja se prikazuje u jednoj knjizi i na osnovu njega se između dve slike, koje su naizgled nepovezane, rekonstruiše treća, četvrta...i kad se sve one počnu smenjivati (slično sličicama na filmskoj traci) - nastaje pokret koji je bio sakriven za svakog ko ne samo da nema **iskustvo** imaginacije već sve gleda samo kao diskontinuirano, pokidano, individualno, odvojeno, pojedinačno i usamljeno - čisto **analitički**.

Bez umeća **sinteze** svako ko posmatra odvojene slike raznih mačevalačkih poza biće sličan onom čoveku koji od drveća ne vidi šumu i on nikad ne može na osnovu tih pojedinačnih slika da vidi celinu - školu.

Takav, savremeni, **postmoderni**, separatizovani analitički "istraživač" rekonstrukciju shvata kao prosto i mehaničko uklapanje gotovih, izdvojenih sličica u slagalicu - pa ako nema dovoljno sličica nema ni slagalice, ili slika slagalice će biti ono što on slobodno i proizvoljno izmašta slagajući ih po volji dok ne sklopi nešto što treba da podseća na nešto. Pravi put rekonstrukcije je međutim najčešće drugačiji. Rekonstrukcija uglavnom ne liči na sklapanje slagalice (to je metod koji je prihvatljiv samo kada je građa bogata i period blizak pa se elementi slike gotovo sami sklapaju) već pre na rešavanje **ukrštenice** gde je potrebno slici prilaziti sa različitih strana i različitom građom kako bi se preklapanjem otkrivenog pronašlo nedostajuće ali tako da je ono samom svojom uzajamnom uklopljenošću u celinu sebe rekonstrukcijski verifikovalo.

To holističko "gledanje **iskustvom**", koje jedino ima moć **sinteze** koja je ključna jer celina je više od delova koji je čine, je nezamenljivo neophodno u slučaju istraživanja starih tekstova praćenih slikama. Po pravilu neiskusni posmatrači crteže radnji mačevalaca gledaju površno i brzopleto tj. u njima ne vide ono što je bitno ili vide pogrešno i nebitno. Razlog je jednostavan: instrument pomoću kojeg prilaze slici, jer su neiskusni, je grub i jednostavan pa je i merenje brzo, olako, lakomisleno i površno. Takvi posmatrači uglavnom zaboravljaju

ili ne znaju da **svi** crteži radnji mačevanja u knjigama do vremena visoke renesanse su rađeni **bez perspektive** tj. osećaja prikaza radnji u prostoru po dubini. Na prstima jedne ruke se mogu nabrojati knjige koje ovaj nedostatak pokušavaju premostiti postavljanjem prostorne mreže pod noge mačevalaca kako bi se mogao jasnije videti položaj nogu u prostoru. No, ovo rešenje je veoma primitivno i grubo, a i dosta crtača su ga olako ili nevesto koristili tako da ono služi samo ispomaganju a ne i stvarnom i preciznom definisanju pokreta. Slična je situacija bila i kasnije kada je savladano crtanje u perspektivi ali je prikazivanje radnji u toj formi bilo ne samo prikazivački komplikovano već i skupo (izrada običnih crteža za prosečni priručnik onog doba koštala je celo bogatstvo!).

S druge strane crtež uvek hvata samo trenutak radnje a ne radnju u vremenu – pokret. To je fotografski snimak ili slika koja ima ograničenije koje se sastoji u tome da daje **privid** pokreta kao što perspektiva na slici daje **privid** treće dimenzije. Zbog tog ograničenja, nemogućnosti viđenja kretanja već samo njegovog dela, je i nastao film koji upravo ima za zadatak da prikaže pokret tj. radnju u vremenu a ne samo u prostoru jer za precizno definisanje pokreta potrebno je definisati ga ne samo prostorno (slika) već i vremenski (film).

Zato je mačevalačka slika oduvek bila **apstraktna** a ne **konkretna** - ona je **tehnički** a ne **slikarski-realni** crtež i za njegovo čitanje su potrebne oči inženjera a ne običnog posmatrača ili slikara. Iz ovog razloga mnogi "istraživači" starih knjiga u njima **ne pronalaze** na desetine pokreta ruku, nogu i tela, a koji su tu veoma delikatno prikazani ili naznačeni u **potenciji** pokreta a koje ne vide jer sliku gledaju puko prostorno – vizuelno, kao **stanje**, a ne kao **proces** pošto viđenje procesa pretpostavlja osećaj za celinu a ovaj osećaj izrasta samo iz iskustva.

Dokaz za to da postoji mnoštvo pokreta nogama (polulevo, poludesno, levo, desno, okreta, poluokreta...koji su doduše vizuelno rasuti širom mnoštva različitih knjiga različitih škola - kako ih je koja otkrivala) a koje neiskusni posmatrači ne umeju da vide je činjenica da ni u jednoj knjizi nije bilo vizuelno jasno prikazano kretanje mačevalaca u raznim pravcima tokom borbe (izuzetak su priručnici španske škole koji su za to prikazivanje koristili geometrijski sistem segmentiranog kruga).

Da li to znači da gledajući linearne sekvence borbe gotovo svih francuskih, italijanskih i nemačkih priručnika smemo da zaključimo da kod mačevalaca tog doba nisu postojali pokreti u stranu niti kretanje van linearnog? Naravno da ne. Mi **znamo** iz mnoštva drugih, nevizuelnih, izvora da su se mačevaoci do 18. veka kretali topografski tj. u svim pravcima. Onda je jasno da se ta kretanja u tim priručnicima nalaze, da su prikazana na ovaj ili onaj način, manje ili više uspešno ali uvek kao **tehnički crtež** koji treba znati gledati i pročitati. Ko ume - taj vidi, ko ne ume taj ne vidi i tvrdi da ga nema.

Mačevaoci su se oduvek u stvarnosti kretali u svim pravcima i na sve načine (jer jedna je glava a noga glavu čuva) a što crteži ova kretanja za neke posmatrače ne prikazuju dovoljno bukvalno i izražajno problem je za one koji slike gledaju.

Slično je i sa radnjama ruku. Postoje one koje je vizuelno prikazati komplikovano ili nemoguće ali koje se razotkrivaju iz pokreta nogu ili iz situacija uzajamnih položaja tela...

Mnogi misle da je iz tog razloga **tekst** vezan sa ilustracije jedino merodavan. Međutim, tekst je takođe, po pravilu minimalistički, ne govori o **varijantama** već o **principu**. On kaže: "*napad se izvodi iskorakom levom nogom napred sa šakom što je uhvatila protivnika u četvrtoj opoziciji*". To znači ne samo to što je napisano već i: iskorak polulevo na isti način - ako se protivnik nalazi levo od nas ili poludesno ako se nalazi desno od nas ili isto tako ako je on pravo a mi napadamo sa namerom ne da ubodemo odmah već u nastavku iz tog koraka koji se primenjuje sad ne kao direktan već pripremljeni napad...

To je, dakle, slično praktikumu iz tehnologije slikarstva u kome je precizno napisano kako se mešaju boje da bi se dobila ova ili ona ali u njemu nema toga kako se pojedinačno pravi beskrajno nijansi i valera svake od tih boja. Dat je princip i načelo a stvar je umeća i genijalnosti majstora (u našem slučaju čitača)

kako će ga i u kojoj meri umeti iskoristiti i razviti da bi dobio celu školu - sve ono što nije napisano ali ipak izrečeno kao sledujuće iz onog napisanog. Banalno je i naivno misliti da je moguće sa desetak pokreta mačevati i da desetak pokreta, a koji su opisani u nekom priručniku, čine jednu školu mačevanja. To su samo vodiči - kostur, dok mišići i meso treba sam da otkrije i rekonstruiše u skladu sa skeletom onaj ko se na to sa svojim iskustvom u mačevanju, nakanio.

Nije, dakle, toliko važno videti, čuti ili pročitati već je važno KAKO se vidi, čuje i čita - KAKO se razume ono što se gleda, čuje ili čita. Da bi se tehnička uputstva iz nekog priručnika mačevanja pravilno razumela i u praksi realizovala potrebno je ne samo gledanje izloženih slika radnji i pokreta i pokušavanje njihovog izvođenja već i poznavanje niza praktičnih i metodoloških detalja koji su od velikog značaja da bi se svaki pokret izveo na pravi način i da bi se svakom od njih znalo prići iz raznih uglova i u raznim problemskim situacijama. Tih važnih detalja (koji su nekad važniji od onog glavnog), a koji se nikad ne mogu do kraja izneti i opisati ni u jednoj knjizi o nekoj veštini, je puno i oni kao pratilac svake dugogodišnje **prakse** spadaju u ono što se u svakoj struci zove **iskustvo**. Ni najbolja a širom otvorena knjiga "tajni zanata" ne govori ništa onome ko ne zna da govori jezikom ISKUSTVA kojim je ona napisana.

U tom smislu mačevalačke praktikume treba više posmatrati kao šture ili izdašnije **PODSETNIKE** na ono što se učilo i naučilo u radu sa **učiteljem** mačevanja. Nesumnjivo da se i samo uz upotrebu priručnika do određene mere može ovladati tehnikom mačevanja ali i u ovom slučaju je neophodno i nezaobilazno još i dugogodišnje kretanje lavirintima sopstvenog **iskustva** koje su oni koji su već učitelji prošli.

3) Treće i nezaobilazno važno je praktična provera tj. neposredna primena određenih rekonstruisanih tehnika mačevanja i njihovih specifičnih karakteristika. Ukoliko, naime, otkrivena forma mačevanja u stvarnosti pokaže očitu nefunkcionalnost ili apsurdnost ona je ili loše shvaćena, protumačena ili je u istraživanju došlo do greške. Moguće je i četvrto - da je reč o gluposti. Kao što je sadašnjost prepuna gluposti tako je gluposti prepuna i prošlost u koju su one otputovale. Svaka škola mačevanja i svaki učitelj su imali i greške, gluposti, zablude i budalaštine jer niko nije savršen. I toga je bilo ogromno! Počev od nenormalno dugačkih - nepraktičnih mačeva ili suviše laganih pa preopasnih do mnoštva radnji koje su u pravoj borbi neizvodljive ili potpuno sumanute. Ovde treba spomenuti i tehničke radnje koje su imale smisla samo za određeno vreme, okolnosti i protivnike a koje su gledano iz drugog ili današnjeg vremena potpuno nelogične i neprihvatljive. Tako npr. veći deo tehničkih radnji nemačke škole srednjeg veka imaju smisla samo ako se primenjuju na protivnika koji upražnjava tu istu vrstu tehničkih radnji - ako se na napad odgovara kontranapadom; ako na napad protivnik ne odgovori kontranapadom već pariranjem uz odstupanje sa polublokom ili eskiviranjem pomenuta tehnika najvećim delom barata potpuno neupotrebljivim radnjama.

Ako na osnovu rekonstrukcije napravimo vodenu pumpu iz rimskog perioda a ona u praksi ne radi tada očito i naša rekonstrukcija nije dobra ili je sama pumpa bila loše zamišljena, predstavljena ili je služila ne za vodu već ulje ili vino. To znači da istraživač tehnike mačevanja koju je rekonstruisao **mora ovu i sam naučiti i početi upražnjavati kako bi "iznutra" uočio da li je ona funkcionalna i upotrebljiva tj. da li su ljudi tog perioda stvarno mogli mačevati na taj način.**

No, ovde smo ujedno stigli i do najvećeg i ključnog problema u rekonstruisanju tehnika mačevanja prošlosti. **Glavno znanje u mačevanju ne nalazi se u formama pokreta - onome što se vidi u knjigama, već u tehnici njihovog savladavanja, uvežbavanja i primene. Dakle, tajna nije radnja sama nego pedagogija, ne rad sa oružjem već rad sa čovekom.**

To je upravo onaj deo koji **uvek** nedostaje i koji su učitelji mačevanja prošlosti namerno izbegavali da stave u svoje knjige jer je predstavljalo tajnu njihovog zanata. Ovaj deo možemo naći delom u vojnim priručnicima jer su oni bili operativni materijal za

neposrednu obuku vojnika. Međutim, već u periodu pre 18. veka ima malo ovakvih vojnih priručnika tako da tehnika učenja i primene, kao ključ za otvaranje brave određene tehnike mačevanja, ostaje uglavnom skrivena a posao na njenom pronalaženju je sličan poslu izrade duplikata ključa na osnovu brave - komplikovan, pipav, neizvestan i pre svega **majstorski**.

Osvrt na jednu moguću rekonstrukciju (tehnika mačevanja sabljom u Srbiji u 16. veku)

Kako rekonstruisati pozorišni komad koji se igrao i nestao u vremenu? Dva su načina. Prvi je okupiti glumce i reditelja i tako komad reprizirati. Drugi je naći knjigu režije komada i na osnovu njenih instrukcija komad približno obnoviti. Slično je i sa mačevanjem dok imamo žive glumce ili dokumente.

Da bi smo stigli do tehnike mačevanja sabljom u Srbiji 16. veka treba da pođemo od onog što je nama najbliže. Razlog je jednostavan - bez razumevanja onog što je sad i juče ne možemo razumeti ni ono što je prethodilo. Ovakvo kretanje nam daje nit i elemente slike mačevanja sabljom kroz sve epohe a koja je neophodna da bi se moglo razumeti i videti specifično u borenju sabljom jedne određene epohe. Drugim rečima naše otkrivanje prošlosti treba da bude spuštanje niz stepenice vremena a ne skok u njegov ponor.

Prvi nama najbliži izvor je "**Konjičko strojevo pravilo**" izdato 1946. godine od strane Inspekcije konjice Jugoslovenske armije. Tu se lepo vide radnje sabljom na tlu i radnje na konju, kao i vežbe i postupci na pomagalicama za seču i bod a koji su vezani za borbenu praksu ljudi koju su sablju praktično upotrebljavali tokom Drugog svetskog rata.

Ako se vraćamo dalje dolazimo do "**Uputa za borenje sabljom i rapirom**" koji je izdat 1940. godine od strane Ministarstva vojske i mornarice a koje je vezano za praktične aktivnosti borbene upotrebe bojeve sablje pre Drugog svetskog rata. Ovu knjigu su pisala lica koja su koristila sablju praktično u bojnim dejstvima. Ako se vraćamo još dalje dolazimo do "**Borenja sabljom i rapirom**" iz 1938. godine koju je izdala uprava Vojne akademije. I ovde je reč o o praktičnom udžbeniku. Zatim imamo "**Podsednik za rezervne konjičke oficire**" iz 1937. godine, pa "**Nastavni plan i program za konjicu**" iz 1936. godine. Takođe, tu je i "**Borenje sabljom u slikama; stavovi, mulinet i odbrana**", izdato za obuku u mačevanju na Vojnoj akademiji u Beogradu 1930. godine.

Iz svih ovih udžbenika i priručnika moguće je jasno i lako rekonstruisati i u praksi vežbati ne samo opšte crte tehnike bojeve upotrebe prave sablje već i specifičnosti srpske škole mačevanja sabljom u periodu između dva rata i posle Drugog svetskog rata.

Idemo dalje. Imamo "**Konjička egzercirna pravila**" izdata 1911. godine od strane Ministarstva vojnog u kome su prikazane vežbe sečenja sabljom belega, radnje na konjskim lutkama i načela borbe sabljom na tlu. Zatim imamo "**Skraćeni rok službe u kadru i sprema konjice za rat**", izdato 1908. godine sa radnjama bojevom sabljom u napadu i odbrani za seču i bod. Ako idemo dalje u prošlost imamo "**Uputstvo za borenje nožem**" od Šarla Dusea izdato 1898. godine gde su prikazani stavovi i radnje pri borbi sabljom i bajonetom. Iz ove literature svako ko je iole stručan u praksi mačevanja pravim oružjem može bez ikakvih problema i teorijski i praktično rekonstruisati kako su izgledali stilovi mačevanja u Srbiji bojevom sabljom u periodu Prvog svetskog rata.

Idemo još dalje. "**Konjičko oružje, sprema i način upotrebe**", izdato 1876. godine, pa "**Pravila konjaničke službe**" iz 1867. godine, pa "**Pravila konjaničke službe**" iz

1849. godine. Kad smo stigli do ove tačke dokumenata u nas više **NEMA**. Možda će ih biti ali mi smo ostali bez ove vrste konkretnih izvora.

Zato se sada obraćamo drugom izvoru - istoriji. Ona kaže da je u periodu I i II srpskog ustanka srpska vojska slala svoje oficire ili primala instruktore iz Rusije i Francuske. Ovo je sasvim dovoljno jer nam to ukazuje da su Srbi u tom periodu koristili rusku i francusku školu mačevanja sabljom. Kako je ona izgledala? Ko to želi da otkrije treba da se zaputi u arhiv grada Petrograda. Tamo se nalazi u odelu "**Petrogradska konstantinovska vojna akademija**" niz dokumenata, građe i knjiga od kojih je jedna "**Rukovanje sabljom za junkere**" a koji je izdala ruska Carska vojna akademija. Ko ne želi da istražuje po arhivima već hoće znanje iz prve ruke, može i to. Nek se uputi Kozacima (štaviše oni su u Srbiju i Republiku Srpsku dolazili prethodnih desetak godina više puta i ko je bio dovtljiv to je mogao pametno iskoristiti). Oni generacijama u nazad koriste bojevu sablju u borbi na tlu i na konju jer ruska škola mačevanja bojevom sabljom je stara bar 5 vekova i pri tome se nije bitno menjala.

Kad je reč o francuskoj školi mačevanja sabljom ista je situacija. Da li je dovoljno spomenuti da je prva Akademija za mačevanje u Francuskoj otvorena još 1570. godine i da su nakon nje otvorene još dve Akademije i da sve imaju mnoštvo potpuno sačuvanih priručnika sa praktičnim trenažnim pravilima za vojnike i oficire perioda koji istražujemo. No, kad je reč o francuskoj upotrebi sablje u periodu oko 1800. godine nije potrebno ići čak u Francusku. Dovoljno je otići do Dubrovnika. Arhiv Dubrovačke republike, koja je još od renesanse bila jedan od centara evropske kulture, je veoma bogat raznovrsnom građom.

Tamo treba da se nalazi i jedan omanji žuti priručnik za obuku **gardijske konjice** i rukovanje kratkom sabljom koji je zaostao tamo iz perioda Napoleonove okupacije Dubrovnika. Upravo se ta kratka sablja kod Srba u vojsci koristila kao "tesak grenadira i artiljerije M 1841" i dodeljivala pitomcima Vojne akademije.

Ovde treba dodati i podatak da su Srbi u vreme pred Prvi srpski ustanak bili obučavani i od strane Austrijanaca u upotrebi bojeve sablje tako da se i u dokumentima austrijskog dvora i njihovih vojnih škola može naći puno priručnika pomoću kojih se može rekonstruisati i teorijski i praktično tehnika mačevanja sabljom. U tom smislu preporučujem zainteresovanima da odu do Bečkog državnog arhiva i potraže knjigu "**Egzercir za konjicu i oficire**" ili do arhiva grada Zagreba u kome se među dokumentima **Zemunske austrijske regimente** nalazio i jedan "**Pravilnik o obuci regruta sabljom**". Dakle, u Srbiji 18. veka postoji mešavina ruske, austrijske i francuske škole mačevanja sabljom. Ko hoće više o ovome moraće sam da se potruđi, uloži vreme, novac i istraživačku energiju.

No, za našom temom nam valja ići dublje u prošlost. Taj put nas vodi Turcima. Od pada Srbije pod vlast Turaka mač nestaje i koriste se na tlu Srbije tokom svih 5 kasnijih vekova samo sablje i jatagani. Dakle, ako otkrijemo kako je izgledala turska tehnika borbe sabljom znaćemo i kako su Srbi koristili sablju u 16. veku (mada su je vrlo malo koristili i to najčešće kao hajduci).

Kako to saznati? Otomanska imperija još od samog ulaska u Konstantinopolj i osnivanja Carigrada otvorila je arhiv za koji se smatra da je jedan od najvećih i najbogatijih na svetu. Neizmerna količina rukopisa i veoma detaljnih priručnika za obuku turske vojne mašinerije: pešadinaca, janjičara, konjanika, tobdžija, oficira... za period od srednjeg veka pa sve do danas nije nikad pretrpela ni ratna razaranja ni požare. Sve je sačuvano i to veoma dobrom stanju. Tamo su uputstva iz kojih se lako može rekonstruisati i teorijski i praktično kako su Turci koristili sablju tokom celog vremena boravka na tlu Srbije. Ko hoće iz prve ruke to da sazna (a to preporučujem kao najjednostavnije) a ne iz turskih arhiva i na turskom jeziku dovoljno je da otputuje do Bosne i potraži bilo koji od **derviških** redova, a ima ih nekoliko. Oni već stotinama godina drevnu tehniku mačevanja sabljom nepromenjeno uče prenoseći je sa kolena na koleno.

Problemi

No, što se dublje spuštamo u prošlost (nevezano za sablju) to je dokumenata manje. Problemi nastaju već u periodu renesanse kada ima mnoštvo knjiga o mačevanju ali one nisu više vojni priručnici koji jasno i praktično pokazuju tehniku borbe. To su knjige-slikovnice pojedinih učitelja mačevanja koje uz dosta raznovrsnog teksta pokazuju neke faze radnji. Situacija je još gora u srednjem veku i za doba Rima i Grčke. U tom smislu, što se više vraćamo u prošlost istraživački rad se sve više pretvara u detektivski a istine o tehnikama borbe koje su u početku bile jasne postaju sve zamagljenije i višeznačnije. No predmet - tehnika mačevanja prošlih epoha, i dalje ostaje spoznatljiv, samo teže i uže.

Tako ako je reč o renesansnim knjigama one uglavnom liče na nedorečene slagalice. Potrebno je veliko iskustvo i poznavanje opšteg DUHA upotrebe npr. rapira, jednoručnog ili dvoručnog mača da bi se prikazane sekvence borbe razumele, a opet i suprotno - potrebno je iz mnoštva naslikanih slika sekvenci borbe znati naći i izdvojiti opšti DUH upotrebe određene vrste mača u borbi.

Skeptičari će ovde reći da iz ovog razloga svako može da vidi tehniku mačevanja kako hoće i da zato istine o rekonstrukciji nema. Ali skeptičar zaboravlja da su delovi, delovi celine i da se zato u tim delovima (segmentima) nalazi celina isto onoliko koliko se u celini nalaze delovi - danas arheolozi i zoolozi samo iz jedne ili dve kosti mogu rekonstruisati ceo skelet. Delovi govore, dakle, ne samo o celini već i o svojim vezama sa delovima koji nedostaju i njihovoj neophodnoj formi kako bi celina funkcionisala. Iz tog razloga samo ono tumačenje i viđenje koje daje celinu koja funkcioniše tako da pronađeni delovi budu i sami njeni funkcionalni delovi je dobro - istinito tumačenje. Zato je praktična provera funkcionisanja onog rekonstruisanog temeljni zahtev za svaku završenu rekonstrukciju.

U procesu rekonstrukcije tehnika mačevanja ovog perioda postoji još jedan veoma moćan alat a to je logika. Tako npr. kako se hvata rapir sa italijanskom prečagom po skeptičarima navodno ne možemo znati nikad jer to ne možemo neposredno videti pošto su ljudi te epohe poumivali. No, ovaj prizemni **empiričar** i **senzualista** za koga je kao za mačku ili kuće saznatljivo jedino ono što može neposredno da onjuši, vidi, čuje ili dodirne, ne samo da zaboravlja da čovek spozna je i apstrakcijom (npr. matematički proračun) i zaključivanjem već i da ljudi i danas imaju 5 prstiju i jednu šaku i da ne postoji beskrajan broj mogućnosti hvatanja drške već nekolicina od kojih su neki sumanutu a neki verovatniji a u praksi se među njima neki pokazuju kao bolji od drugih a obzirom da su ljudi i nekada imali osećaj za najbolje dolazimo do načina kako su je morali držati svi ljudi od pameti. Sličnih istina do kojih se dolazi na logički način ima sijaset: o funkciji i tehnici upotrebi konzolete kod španskog rapira, o udarcima mačem koji moraju biti ili prosti ili kružni i polukružni (jer četvrto ne postoji), o odbranama koje pokrivaju levu, desnu, gornju i donju stranu tela (jer peta ne postoji), o odbranama koje se izvode ili oružjem ili izmicanjem ili štitom (jer četvrto ne postoji), o tome da se glava može braniti sa nekolicinom pokreta rukom i oružjem (jer takvih samo i ima nekolicina obzirom na anatomiju ramenog pojasa) o upotrebi mača ili za bod ili za sečenje ili oba (jer četvrto ne postoji), ako su mačevi ranog srednjeg veka kovani bez vrha to je bio očiti znak da se nisu koristili za bod iz čega jasno sledi da su mačevaoci tog vremena upražnjavali varvarsko mačevanje zasnovano na izmahivanju i udaru.

Svako, dakle, ko se upustio dublje u istraživanje istorije mačevanja, ukoliko koristi zdrav razum i veruje da su ga i ljudi tog vremena imali, ima niz načina na koje će čak i štura građa progovoriti i pomoći u rekonstrukciji tehnika.

S druge strane materijala na ovu temu danas je sve više. Otkrivaju se i grupišu dokumenta koja su bila zaboravljena ili u privatnim bibliotekama zaturena. Istraživači mačevanja 18. ili 19. veka posedovali su smešnu količinu dokumenata u odnosu na danas a

kako oruđa i tehnike istraživanja napreduju tako i upoznavanje prošlosti postaje sve dublje i potpunije.

Na prvi pogled - još veći problemi

Ako se vraćamo još dublje u prošlost - Rim i Grčku ulazimo u još dublji mrak. No to ne znači da o tehnikama mačevanja tog perioda ne možemo znati ništa i da ne znamo ništa. Ono juče nije samo pokidano od onog prekjuče. Oni su i povezani - postoji kontinuitet istorijskih dešavanja. Sadašnje govori ne samo o sada već i o juče kao i o sutra. Vremena se prepliću i mešaju jer posledice izrastajući iz svojih uzroka njihova su deca. Ljudi ranog srednjeg veka su učili mačevanje od ljudi koji su naslednici tekovina Rimskog carstva. To je bila kultura sa ogromnom intercijom i što se kao uticaj širilo još vekovima kasnije posle njegovog pada. Izvor veštine ranosrednjevekovnog mačevanja nisu bili samo ratnici Istočnog rimskog carstva, koje je imalo isti sistem upotrebe mača kao i Zapadno, već i gladijatori koji su se nakon pada Zapadnog rimskog carstva kao slobodni rasuli svuda i širili svoju veštinu.

Dakle, kako su izgledale tehnike mačevanja Rima ne vidi se samo iz tehnika mačevanja ranog srednjeg veka već i niza drugih elemenata kao što su vizantijski izvori, zaštitna oprema, dužina i masa mača, njegov oblik, drška... Vidi se takođe veoma detaljno na osnovu sačuvanih reljefa na mnoštvu građevina, spomenika i sarkofaga. Ovde treba samo spomenuti čuveni Trajanov stub sa prikazom hiljada figura rimskih legionara kako se bore sa varvarima u najrazličitijim pozama, najrazličitijim zahvatima i opremom.

Na osnovu sačuvanih zidnih slika gladijatorskih bitki otkriveno je da su parirali mačevima kad nisu koristili štitove i to parirali sa 6 prirodnih pokreta rukom koji štite glavu od udara i boda odozgo, vrat i grudi sa leve i desne strane i stomak i bokove sa leve i desne strane. Na osnovu toga što se na istim tim slikama vidi da štitom pariraju udarac na desnu stranu tela jasno je da su onda morali uzvraćati protivniku sa suprotne strane tela tj. da su koristili okrete.

Takođe, na osnovu toga što na mestima velikih bitaka postoje masovno skeleti sa karakterističnom povredom na ključnoj kosti od vertikalnog boda i kosog udara jasno je da su Rimljani u upotrebi gladijusa preferirali udarce 3 i 4 tj. po vratu i bod odozgo preko štita ili odozdo kad je štit bio podignut (povrede germanskih ratnika u predelu karlice). Iz razloga što je sastavni deo opreme bio štit jasno je bilo da je mačevalački korak MORAO biti iskoračni a ne bočni kao u 18. veku.

Na osnovu toga što je nakrsnica gladijusa mala i ne može da štiti šaku jasno je da meta u borbi nije bila ruka već telo ali i da u pariranju oštricom udaraca po glavi odbrane su **propusne** (vrhom mača na dole) a kod pariranja udaraca po vratu i grudima nisu propusne (kao kod mačeva sa nakrsnicom gde je to upravo cilj) već udarne ne samo kako ne bi protivnikova oštrica skliznula niz sečivo na šaku već i da bi se u uzvratu odmah i lako moglo odgovoriti bodom odozgo. Kad je reč o ovim tipovima karakterističnog pariranja može se reći i još više. Ovakvo pariranje je bilo **obavezno** kod tipova gladijusa sa ravnom oštricom (gladijus "pompeja") dok je kod gladijusa "hispaniensis" to bilo stvar **izbora** jer je geometrija sečiva ovog drugog mača koje ima ulegnuće između vrha i rukohvata sprečavalo proklizavanje protivnikove oštrice preko na šaku onoga ko drži mač. Ovo nam, dakle, govori i da su Rimljani ranog Rima imali slobodniju tehniku mačevanja sa većim izborom pokreta nego kasniji.

Na osnovu toga kakav su imali rameni i grudni deo oklopa vidi se i koji su pokreti mačem bili nemogući a koji potencirani... Osim navedenog sačuvano je i dosta opisa borbi

gladijatora kao i elemenata obuke rimskih vojnika a sačuvano je dosta strategijskih rasprava o taktici borbe ovom ili onom opremom protiv ovako ili onako naoružanih Kelta, Gala, Germana... a iz čega se vidi ne samo način njihovog ratovanja već i način upotrebe kopalja, štitova, mačeva...

Takođe, ako se vratimo još dalje u prošlost izvori su nam ne samo retki očuvani tekstovi (ali vrlo indikativni i bogati materijalom) Ilijade i Odiseje već i mnoštvo grčkih vaza koje su prava riznica realnih slika borbe. Tu su i arheološki nalazi. Na osnovu toga što su Krićani imali mačeve koji su tanki i od bronzne jasno je da ih nisu mogli koristiti za udar (sečenje) jer su se lomili već samo za bod a jer nisu koristili oklope i štitove jasno je da kad su za protivnike počeli imati Mikence koji koriste štit da su morali upotrebljavati istovremeno dva mača ne samo zbog loma onog koji bi naišao na štit već i zbog toga što su pri napadu sa dva boduća mača istovremeno mogli protivnika ubosti i iznad i ispod štita. Na osnovu toga što svojim bronzanim rapirima nisu sekli jasno je i da su izbegavali da pariraju oružjem jer svaki kontakt mačeva je predstavljao rizik za njihov lom iz čega sledi da im je osnovna tehnika odbrane u mačevanju bila eskivaža i izmicanje. Dokaz: imali su razvijene pikadirske igre sa bikovima koje su se sastojale izmicanjima dovedenim do umetnosti... i veoma razvijene akrobatske igre koje su zahtevale izuzetnu umešnost i okretnost tela u svim pravcima. Da je to bio i stil borbe govori činjenica da nisu koristili oklope jer da to jesu ne bi mogli biti ni okretni ni brzi.

Dakle, do tehnika mačevanja u ovom slučaju se dolazi multidisciplinarnim pristupom svim istorijskim izvorima koji ukazuje na preplitanja elemenata koji daju nedostajuća slova ukrštenice. S druge strane, paradoksalno, rekonstrukcija tehnike mačevanja udaljenijih perioda ima i svoje olakšavajuće okolnosti. Naime, dok je mačevanje 17. i 18. veka tehnički složeno i komplikovano mačevanje starog veka je značajno tehnički jednostavnije pa je shodno tome i njegovu rekonstrukciju lakše vršiti. Naravno niz **specifičnih** elemenata mačevanja ovog i drugih davnih vremena verovatno će ostati tajna za onog ko pokušava da se bavi hiperpreciznom rekonstrukcijom no ono **opšte i duh tog mačevanja je tu**. Ono je ovakvo a nije onakvo. Slika nije hiperrealističko ulje već lepršavi akvarel.

Šta s rekonstruisanim?

Ima škola mačevanja širom Evrope koje sebi postavljaju za jedini zadatak **AUTENTIČNU** rekonstrukciju tačno određenog stila mačevanja određene epohe ili određene škole. Tu je reč o tzv. **istorijskom** mačevanju. Ovde je cilj od autentične građe reprodukovati još jednom autentičnu građevinu. Motivi za ovakvu nakanu su veoma raznovrsni. To je nemoguće u onoj meri i u obliku kakvim se takve škole i mačevaoci predstavljaju kao čuvari autentičnosti. Onoliko koliko je nemoguće spoznati i znati autentičnu sadašnjost toliko je još manje to moguće sa prošlošću.

Kao što je nemoguće da se prošlost kao identična ponovi (vрати) nemoguće je ponoviti istorijsku autentičnost neke škole mačevanja iz prošlosti.

„Ako skuvate ribe iz akvarijuma, dobićete riblju čorbu. RIBE iz čorbe ne možete da vratite u akvarijum. To je istorija (Zoran Đinđić).

Mačevati, dakle, autentično po Majerovoj, Fabrisovoj, Agripinoj... školi je nemoguće jer niko stvarno ne zna niti će ikada saznati kako su autentično izgledale te škole. To se može samo približno i hipotetički. Znati kako je jedan učitelj mačevanja u nekom srednjevekovnom gradiću pre 700 godina pomerao svoje sečivo iz jedne pozicije u drugu... i koje je metode koristio da u tome uči i uvežbava svoje učenike je čista naivnost, šarlatanstvo i mitologija.

I najbolja knjiga nekog učitelja iz prošlosti može dati samo naznake, mrtve fragmente i skromne detalje njegove žive škole otvorene za beskrajna tumačenja. Nema više Majera, Fabrisa, Agripe... kako bi u praksi kroz godine rada ispravljali i deljali stotine pokreta učenika nebi li im preneli autentičnost svoje kreativne zamisli.

I kao što sadašnjost isprepletana tumačenjima, zabludama, lažima, falsifikatima i manipulacijama nužno budućim istraživačima prošlosti u istorijskim dokumentima ostavlja tumačenja, zablude, laži i falsifikate tako i „istorijsku istinu“ dokazuju druge manipulacije, laži i falsifikati današnjih istoričara koji ih tumače subjektivno interpretiraju, domišljaju i deformišu u skladu sa zabludama ili potrebama i interesima ideologija vremena kome pripadaju.

Iz ovog razloga su ljubitelji istorijskog mačevanja i dospeli danas u smešnu situaciju da ima na hiljade polemika i stotine škola od kojih svaka ima svoju verziju Marocine, Agripine, Majerove... autentične škole i nadmeno polaže ekskluzivno pravo na original. Istorijsko mačevanje, jer barata fikcijama a ne istinama o mačevalačkim školama prošlosti, ne može biti više od kvazinauke - prolazna salasnost jedne grupe ljudi oko nekih stvari iz prošlosti, proizvoljno tumačenje retkih fakata i kretanje između naslućivanja i hipoteza.

Mačevaoci "istoričari", dakle - ma koliko ozbiljnih lica mačevali izgledaju smešno jer ne mačuju kao Maroco, Agripa, Majer... već uvek kao Pseudomaroco, Pseudoagripa, Pseudomajer... i ne bave se istorijskim već pseudoistorijskim mačevanjem.

S tim u vezi podsećam da: „Svako istorijsko istraživanje pati od neke amnezije“ (Bloch); da "Istorijske činjenice su školjke iz kojih je vreme izvuklo biser. Uprkos najobilnijoj građi mi nismo kadri da restauriramo njihovu živu srž, već samo suhu i mrtvu ljušturu, ostavljajući izvan saznanja i osećanja sve što se stvarno zbivalo pod enigmatskim šiframa prošlosti, pa ma to imalo najsurovije oblike patnji, iskušenja u smrti, a što čini, zapravo, jedini relevantan sadržaj istorije, koja nikad neće biti napisana" (Pekić); da "Istorija je samo kriminalna priča, snabdevena, da bi se prurušila u nauku, brojnim fusnotama i ibidumima" (Pekić); da "Kaže se da će svi koji čuju dvoje ljudi kako opisuju isti saobraćajni udes izgubiti svaku veru u istoriju kao nauku" (istoričar Džefri Baroklou); da "Istorija koju čitamo, strogo govoreći, uopšte nije zasnovana na činjenicama već je zbir prihvaćenih procena od strane određene ljudi sa nekim zajedničkim interesom" (istoričar Rasel Miler); da "Istorija je gomila laži o događajima koji se nikad nisu dogodili, a o kojima govore ljudi koji nikad nisu bili prisutni na licu mesta" (Džordž Santajana); da "Jedino što istoriji dugujemo je da je ponovo pišemo" (Oskar Vajld); da "Istorija bi bila briljantna stvar, samo kad bi bila istinita" (Tolstoj); kad „Istorija nas uči samo da se iz istorije ne može naučiti ništa" (Hegel); da "Umesto da bude zaista učiteljica života, istorija je u mnogim "studijama" nazadnih i kratkovidih pisaca postajala sluškinja njihovih klasnih, verskih i "nacionalnih" interesa i ubeđenja, sredstvo za borbu u rukama fanatika i opskuranata "istorijskih istina" podešavana prema njihovim željama i potrebama." (Ivo Andrić); da "Šta je istorija, posle svega? Istorija su činjenice koje na kraju postale laži a legende su laži koje na kraju postaju istorija." (Žan Kokto); da "Nekada su istoričari nesvesno lagali. Onda su postali profesionalci i to čine svesno." (Gabrijel Laub); da "Suštinska tema istorije nije ono što se dogodilo već ono što ljudi misle ili govore o tome" (Golda Meir); da „Istorija se mora stalno pisati iznova ne zato što se promenile činjenice nego gledišta istoričara" i "Iz istorijskih dela se saznaje više o istoričarima nego o istoriji." (Tomas Man)...

No, ima i istraživača i škola kojima nije cilj autentična reprodukcija (kako je npr. autentično mačevao Kamilo Agripa) već bavljenje duhom, principima elementima koji su kao slični i verovatni postojali u raznim školama i od njih kreirati originalan stil koji će se koristiti

u praksi vlastitog mačevanja. Dakle, **od pronađene građe verovatne prošlosti** sazidati **novu građevinu**.

Geslo prvih je, dakle, apologetsko „*Magister dixit*“ (učitelj je rekao). Geslo drugih koji nemaju pretenzija na "istorijsku autentičnost" i reprodukovanje (kopiju) već im je cilj slobodna i kreativna primena opštih principa bojevog mačevanja, je: *Noli iurare in verbo magistri* – ne treba se zaklinjati na reči učiteljeve.

Ima, međutim, i onih koji ne dospevaju ne samo do autentičnosti već ni do verovatnog i kreativnosti. Takvi, jer nisu verzirani za stručan, strpljiv, decenijski istraživački i praktičan rad, jednostavno kažu: "nesaznatljivo" ili "istina je ono kako stvar svako sam vidi i izabere a ne ono što jeste" jer "prošlost nije ono što je bilo već ono kako mi vidimo da je bilo", kupe jednu ili dve ukrasne ili paradne sablje, priuče se godinu-dve u tehnici savremenog sportskog električnog mačevanja, tome dodaju još i radnje japanskom dvoručnom sabljom i tako naprave originalno mačevanje koje se u rečnicima još zove i **papazijanija** - kuče sa krokodilskim nogama i zečjim ušima.

Otkud zastranjenje?

Kada bi smo se držali teze **skepticizma** (da ne možemo spoznati prošlost mačevanja jer je ono nestalo i mi možemo zato samo lično nagađati o tome kako je ono bilo i izgledalo) došli bi smo ne samo do stava da su istorija i arheologija kao nauke nepotrebne i besmislene već i do njemu rođačkih pravaca u razumevanju sveta kao što su: **individualizam** (narcistička zatvorenost i egocentričnost), **subjektivizam** (istina je ono što svaki pojedinac vidi sam i lično a ne ono što objektivno ili intersubjektivno jeste - npr. istina je da stvari postoje duplo kada ih pijanac vidi duplo, dakle brkanje privida i stvarnosti pri čemu je uvek ono što je od individue, jer je ona "mera svih stvari" - istina), **relativizam** (ono što je za jednog ovako za drugog je onako, dakle da je svaki čovek za sebe bog istine i kriterijum šta jeste i šta nije i da ne postoji prava istina već samo moja istina i različite istine) i **solipscizam** (sve što vidim oko sebe samo je moje tumačenje - proizvod mojih misli i te moje misli su jedina stvarnost koja i ne postoji van moje glave. Slično kad čovek zaspi pa u snovima stvara svetove i događaje a kad se probudi ne vidi javu već i dalje razume svet oko sebe jedino kao nastavak svog prethodnog snoviđenja).

Ako bi smo se do kraja držali ovakvih **personalističkih** koncepata da je zbog slobode različitosti tumačenja prošlost u suštini nesaznatljiva istog se gledišta možemo držati i vezano za sadašnjost. I događaje danas svako može videti i tumačiti na svoj način, kao i viđenje budućnosti. Dakle - sve postaje nespoznatljivo u toj anarhiji subjektivizma i individualizma. Od tog trenutka više nema ni jezika, ni komunikacije (jer oni pretpostavljaju govor koji nije samo moj govor već **naš** govor), ni pisma, društva ni kulture ni tehnike... jer svi oni pretpostavljaju intersubjektivnost tj. zajedništvo individua pa i sadržaje koji pretpostavljaju da čovek nije jedinka svet samo za sebe.

Naravno, nema istraživača koji nije i subjektivan - koji ne vidi ono što se istražuje i iz svog ugla, ali on nikad ne otkriva i istinu o onome što istražuje ako ostane samo na tom svom jedinom i u sebe autistično zatvorenom uglu bez uzdizanja (transcendiranja) do ugla ostalih - intersubjektivnog, i stvari same van svih posmatrača - objektivnog.

Od deset slikara koji sede pred jednim istim pejzažem svih deset će naslikati nešto različito i to je sloboda, bogatstvo i pluralizam života. No, iza svih deset pejzaža, ako su slikari bili vrsni, vidljivo će se nalaziti ono jedno i za sve isto - stvarni pejzaž izvan njih koji je bio motiv za njihovo slikanje. I bez obzira da li su slikari slikali figuralno taj pejzaž ili

svoje osećaje tog pejzaža, ili svoje misli o njemu, ili svoj vizuelni doživljaj njega... taj pejzaž je **tu** i pojavljivuje se na platnu inače je slikar izgubio ono što slika.

U traganju za pravom rekonstrukcijom događaja prošlosti i sadašnjosti, dakle, svaki istraživač treba da zna da predmet istraživanja nije uvek onakav kakvim ga on vidi ili ga želi videti već i onakav kakvim ga on ne vidi a često i ne želi videti. U tom smislu postmoderni individualistički metodi istraživanja bilo čega ne donose i ne mogu doneti plodonosan rezultat već ostavljaju za sobom samo pustoš proizvoljnosti i anarhije kao što ovu pustoš, prazninu i degradaciju u duhovnom, duševnom, vrednosnom, esteckom, etičkom, političkom... smislu je u 20. veku iza sebe ostavilo i postmodernizam.

*

Do čega će i koliko daleko dospeti jedna rekonstrukcija zavisi, dakle, od mnoštva faktora. Zavisi od količine i vrste građe koju poseduje istraživač, od toga koliko je on praktično iskusan, kolika su njegova prethodna znanja, kakva je njegova pronicljivost, upornost, svestranost i sposobnost da od građe koju ima izvuče ne samo ono što ona očito govori već i ono što ona skriva. Zavisi od toga koliko je udaljeno ono što treba da se istraži ali i toga koliko je ono samo po sebi jednostavno ili složeno, zahtevno i teško pojmljivo. Zavisi od delova oblasti koja se pokušava istražiti jer često jedna ista stvar je u nečemu neprozirna a u drugome jasno vidljiva. Zavisi i od kreativnih sposobnosti istraživača da nadomesti na adekvatan način praznine koje je vreme stvorilo i tako kao restaurator spoji ono što je preostalo u celinu...

Rezultat rekonstrukcijskog posla, kao i svakog drugog, je dakle, uvek neizvestan i vezan sa nizom objektivnih i subjektivnih elemenata. No, ono što je uvek sigurno to je da svaka tema koja se istražuje ma koliko bila ćutljiva ili pričljiva uvek će davati nekad više a nekad manje, više nečeg nego drugog ili trećeg, ali nikad sve (autentičnost) niti ništa (neznanje).

Aleksandar Stanković,

Profesor mačevanja